

Tárgytematika

Félév:	2011/12/1
Tárgynév:	Szociológiai alapismeretek
Tárgykód:	ANTKAA1142
Felelős szervezet neve:	Társadalomtudományi, Felnőttképzési és Közművelődési Intézeti Tanszék
Felelős szervezet kódja:	AA17
Tárgyfelelős neve:	Dr. Varga Balázs

Oktatás célja:

A szemeszter során, az előadások keretében a hallgatók általános szociológiai ismereteket szerezzenek, megismerkedjenek korunk fontosabb társadalmi jelenségeivel és problémáival nemzetközi és hazai viszonylatban egyaránt. Ezen kívül betekintést nyerjenek az egyes témakörök elméleti megközelítési lehetőségeibe és kutatási módszereibe.

A hallgatók ismerjék meg az állami, önkormányzati, vállalkozói, a civil és nonprofit szervezetek, intézmények működésének elveit, illetve képesek legyenek átlátni ezek működését, továbbá alkalmazni a képzések iránti szükségletek felmérésének és működésük értékelésének, elemzésének elemi módszereit.

A megszerzett ismeretek birtokában alkalmassá váljanak a gazdasági-társadalmi folyamatok és a kultúra jelenségvilága közötti összefüggések differenciált és rendszerszemléletű értelmezésére.

Tantárgy tartalma:

1. A szociológia tárgya, funkciói, ágazatai. A szociológia helye a társadalomtudományok rendszerében.
2. A család fogalma, ciklusai és funkciói.
3. A társadalmi szerkezet, rétegződés, egyenlőtlenségek. A magyar társadalom szerkezetének alakulása a két világháború közötti időszaktól 1948-ig.
4. A magyar társadalom szerkezetének változása a szocialista rendszer különböző időszakaiban, egészen a rendszerváltozásig. A rendszerváltozás hatásai.
5. Műveltség, iskolai végzettség, oktatási rendszer. Az oktatási rendszer visszasságai Pierre Bourdieu alapján.
6. A magyar oktatási rendszer fejlődése 1945-től napjainkig.
7. A szociológia egyetemes történetének elemzése. A szociológia alapítói a klasszikus korszakban.
8. A klasszikus korszak többi szociológusa. A két világháború közötti szociológusok.

Tárgytematika

Félév:	2011/12/1
Tárgynév:	Szociológiai alapismeretek
Tárgykód:	ANTKAA1142
Felelős szervezet neve:	Társadalomtudományi, Felnőttképzési és Közművelődési Intézeti Tanszék
Felelős szervezet kódja:	AA17
Tárgyfelelős neve:	Dr. Varga Balázs

Tantárgy tartalma:

9. A szociológia irányzatai a II. világháború utáni időszakban.
10. A magyar szociológia története az 1900-as évek elejétől 1945-ig.
11. A magyar szociológia története a II. világháború utáni időszaktól napjainkig.
12. Az életmód fogalma, vizsgálati lehetőségei. A magyar társadalom életmódja a szocialista korszakban és napjainkban.
13. Az értelmiség típusai és ideológiái.
14. A bürokrácia szociológiai problémái.

A gyakorlatok jellege

A szemináriumokon a hallgatók feladata az egyes kérdéskörökhöz háttérodalom gyűjtése, melyek lehetnek tanulmányok, újságcikkek (napilapokból, szakmai folyóiratokból), de természetesen forrásként a témához kapcsolódó szépirodalmi művek és az internetet is felhasználhatók. A választott témát az irodalom alapján, a saját véleményét is megjelenítve, referátum (kb. 15 perces kiselőadás) formájában kell bemutatni.

TÉMAKÖRÖK

SZOCIOLÓGIAI ALAPISMERETEK - SEMINÁRIUM

1. Egyenlőtlenség és szegénység a társadalomban

Mi az oka a társadalmi egyenlőtlenségeknek? Mennyiben indokoltak és igazságosak ezek? Milyen tényezők állnak a szegénység kialakulásának hátterében? Milyen különbségek figyelhetők meg a szegénység mértéke és kiterjedtsége tekintetében a világ társadalmában? Milyen szegénységcsoportok különíthetők el (kik tekinthetők szegénynek) a mai magyar társadalomban? Kik válhatnak nagyobb eséllyel hajléktalanná? Milyen következményei lehetnek a szegénységnek egyéni és társadalmi szinten? Milyen eszközök állnak rendelkezésre a szegénység kezelésére és csökkentésére a társadalomban?

2. Ahagyományos családmodell átalakulása és/vagy válsága

Tárgytematika

Félév:	2011/12/1
Tárgynév:	Szociológiai alapismeretek
Tárgykód:	ANTKAA1142
Felelős szervezet neve:	Társadalomtudományi, Felnőttképzési és Közművelődési Intézeti Tanszék
Felelős szervezet kódja:	AA17
Tárgyfelelős neve:	Dr. Varga Balázs

Tantárgy tartalma:

Milyen alapvető funkciói vannak a családnak? Mennyiben gyengültek meg ezek a funkciók napjainkra? Válságát éli-e vagy ...csak” átalakuló félben van a hagyományos család? Milyen okok vezettek az következő jelenségek kialakulásához és elterjedéséhez: házassági hajlandóság megváltozása, válás, gyermekvállalási kedv csökkenése, házasságon kívüli nemi kapcsolatok? Milyen érvek és ellenérvek fogalmazhatók meg az alternatív együttélési formákkal (egyszülős modell, élettársi kapcsolat, egyneműek házassága, stb.) kapcsolatban? Milyen okok eredményezték a szingli életmód divatossá válását? Milyen jövőképet lehet felvázolni a családdal kapcsolatban?

3. Kiemelt demográfiai csoportok: a nemek közötti egyenlőtlenségek

Mi az alapja (biológia vagy társadalmi szerep) a nemek közötti különbségeknek? Milyen területeken jelentkeznek az egyenlőtlenségek? Hol figyelhető meg a nők (és a férfiak) ...elnyomása”? Milyen eredményeket értek el a feminista mozgalmak? Megoldható-e (és fontos-e) a nemek közötti teljes egyenlőség?

4. Kiemelt demográfiai csoportok: a fiatalok helyzete és problémái

Milyen tényezők miatt tolódott ki a fiatalkor? Milyen következményei vannak ennek a jelenségnek? Milyen kiváltó okai és hatásai voltak az 1968-as és az azt követő ifjúsági megmozdulásoknak (Woodstock, párizsi diáklázadás, stb.)? Milyen problémái vannak az ifjúságnak napjainkban az oktatás, a munka, a lakhatás, a gyermekvállalás stb. területén? Milyen szubkultúrákba (pl. zenei, szabadidős, stb.) sorolódnak napjaink fiataljai? Milyen okai vannak a különböző szubkultúrák kialakulásának és elterjedésének? Milyen tényezők befolyásolják a fiatalok jövőbeli sikerességét? Milyen életszínvonal - és státuszbeli különbségek figyelhetők meg ki a fiatalok csoportjában? Kik azok a yuppie-k? Milyen sajátosságai vannak ennek a csoportnak?

5. Faji, nemzetiségi, etnikai kérdések és problémák

Min alapszik a nemzeti identitás? Milyen sajátosságokat alapján tekinthetünk embereket egy nemzethez tartozónak? Mi az alapja a többség-kisebbség megkülönböztetésnek és az ezen alapuló ellentéteknek, konfliktusoknak? Milyen problémák kapcsolódnak a rasszizmus, antiszemitizmus, nacionalizmus, előítéletesség és a sztereotipizálás jelenségéhez? Milyen okai voltak/vannak a történelemben a zsidóság hátrányos megkülönböztetésének, a velük szembeni agresszív fellépésnek? Mik lehetnek a romák hátrányos helyzetének az okai? Hogyan lehetne ezen változtatni? Milyen felelőssége van a többségi társadalomnak? Az asszimiláció vagy az integráció a járható út?

6. Az életmód és a szabadidő-eltöltés jellemzői

Milyen tényezők alapján differenciálódik a magyar társadalom az életmód és életstílus tekintetében? Hogyan nyilvánul meg és milyen funkciót tölt be a hivalkodó fogyasztás egyes csoportoknál? Milyen tényezők

Tárgytematika

Félév:	2011/12/1
Tárgynév:	Szociológiai alapismeretek
Tárgykód:	ANTKAA1142
Felelős szervezet neve:	Társadalomtudományi, Felnőttképzési és Közművelődési Intézeti Tanszék
Felelős szervezet kódja:	AA17
Tárgyfelelős neve:	Dr. Varga Balázs

Tantárgy tartalma:

befolyásolják a szabadidő-eltöltés különböző formáinak kialakulását? Milyen szerepet játszik a magas kultúra (színház, hangverseny, múzeum, könyv) fogyasztása a ma emberének életében? Milyen adottságok szükségeltetnek a magas kultúra befogadásához, élvezetéhez? Milyen funkciókat tölt be a televízió a társadalomban? Milyen pozitív és negatív hatásai vannak?

7. Avallás és a vallásosság megnyilvánulási formái

Milyen funkciója van a vallásnak az emberi társadalomban? Milyen embert tekinthetünk vallásosnak? Milyen jellemzői vannak az egyháznak és a szektáknak? Milyen okai lehetnek a napjainkban egyre inkább tapasztalható szekularizációnak? Mi az a fundamentalizmus és milyen megnyilvánulási formái vannak a különböző vallásokban? Milyen okok állhatnak a szekták terjedésének hátterében? Milyen pozitív és negatív szerepet játszhatnak a szekták egyéni és társadalmi szinten?

8. Értékítéletek és ideológiák (halálbüntetés, eutanázia, abortusz, homoszexualitás, klónozás, stb.)

Melyek a társadalmi csoportokat, közösségeket leginkább megosztó dilemmák? Mi áll ezek hátterében? Milyen álláspontok, érvek és ellenérvek hozhatók fel egyikkel-másikkal kapcsolatban?

9. Adeviáns viselkedés megnyilvánulási formái

Mit tekinthetünk deviánsnak? Törekedjünk-e arra, hogy egy deviancia nélküli társadalomban éljünk? Milyen funkciói és diszfunkciói vannak a devianciának? Amit mi deviánsnak tekintünk, az kortól és kultúrától függetlenül mindenkor és mindenhol deviánsnak minősült? Milyen okai lehetnek a deviáns viselkedések kialakulásának? Hogyan lehet orvosolni ezeket?

10. Amédia (elsősorban a televízió) sajátosságai napjaink társadalmában

Mennyire tekinthetjük színvonalasnak napjaink televíziós csatornáinak kínálatát? Milyen szempontok vezérik a tévétársaságokat a műsorstruktúra kialakításában? Milyen tényezők befolyásolják, hogy ki mennyit tévéz és milyen típusú műsort néz előszeretettel? Milyen igényeket elégítenek ki (miért népszerűek) a szappanoperák, a valóság show-k, a beszélgető show-k, a kvízműsorok, stb.? Milyen veszélyekkel járhat az előző műsортípusok korlátlan és kritika nélküli fogyasztása? Milyen problémákat idézhetnek elő az agresszív tartalmú műsorok a gyermekek fejlődésében, szocializációjában? Milyen funkciókat látnak el a reklámok?

Számonkérési és értékelési rendszere:

A tantárgy kollokviummal zárul, melyhez az előadások anyagának, illetve a kötelező irodalom vizsgatételekre

Tárgytematika

Félév:	2011/12/1
Tárgynév:	Szociológiai alapismeretek
Tárgykód:	ANTKAA1142
Felelős szervezet neve:	Társadalomtudományi, Felnőttképzési és Közművelődési Intézeti Tanszék
Felelős szervezet kódja:	AA17
Tárgyfelelős neve:	Dr. Varga Balázs

Számonkérési és értékelési rendszere:

vonatkozó részeinek ismerete szükséges. A félév végi aláírás megszerzésének (így a vizsgára bocsátásnak) az előfeltétele a szemináriumi referátum megtartása, illetve annak 4-5 oldalban történő írásbeli összefoglalása.

Kötelező irodalom:

Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába
Osiris Kiadó, Bp. 2006.

AJÁNLOTT IRODALOM

Allport, G. W.: Az előítélet
Gondolat, Bp. 1977.

Andorka Rudolf: Merre tart a magyar társadalom? Szociológiai tanulmányok a magyar társadalom változásairól és problémáiról
Antológiai Kiadó, Lakitelek, 1996.

Bourdieu, P.: A társadalmi egyenlőtlenségek újratermelődése
Gondolat, Bp. 1978.

Cseh-Szombathy László: Családszociológiai problémák és módszerek
Gondolat, Bp. 1979.

Csepeli György - Papp Zsolt - Pokol Béla:
Modern polgári társadalomelméletek
Gondolat, Bp. 1987.

Dahrendorf, R.: A modern társadalmi konfliktus
Gondolat, Bp. 1984.

Diósi Ágnes: Cigányút
Szépirodalmi Kiadó, Bp. 1988.

Tárgytematika

Félév:	2011/12/1
Tárgynév:	Szociológiai alapismeretek
Tárgykód:	ANTKAA1142
Felelős szervezet neve:	Társadalomtudományi, Felnőttképzési és Közművelődési Intézeti Tanszék
Felelős szervezet kódja:	AA17
Tárgyfelelős neve:	Dr. Varga Balázs

Kötelező irodalom:

- Erdei Ferenc: A magyar társadalomról
Akadémiai Kiadó, Bp. 1980.
- Ferge Zsuzsa: Fejezetek a magyar szegénypolitika történetéből
Magvető, Bp. 1986.
- Giddens, A.: Szociológia
Osiris, Bp. 1995.
- Hablicsek László: Új népesség - előreszámítás
Magyar Tudomány, 1994. 5. szám
- Harcza István: Az ifjúság életkörülményei. Gyerekek a családban.
Családok közötti együttműködés.
KSH, Bp. 1996.
- Havas Gábor - Kemény István: A magyarsági romákról
Szociológiai Szemle, 1995. 3. szám
- Alexander, J. C.: Szociológiaelmélet a II. világháború után
Balassi Kiadó, Bp. 1996.
- Józan Péter: A halálozási viszonyok alakulása Magyarországon 1988-1992.
KSH, Bp. 1994.
- Konrád György - Szelényi Iván: Az értelmiség útja az osztályhatalomhoz
Gondolat, Bp. 1989.
- Kopp Mária - Skrabski Árpád:

Tárgytematika

Félév:	2011/12/1
Tárgynév:	Szociológiai alapismeretek
Tárgykód:	ANTKAA1142
Felelős szervezet neve:	Társadalomtudományi, Felnőttképzési és Közművelődési Intézeti Tanszék
Felelős szervezet kódja:	AA17
Tárgyfelelős neve:	Dr. Varga Balázs

Kötelező irodalom:

- Magyar lelkiállapot
Végeken Alapítvány, Bp. 1992.
- Laky Teréz: A privatizáció magyarországi sajátosságai és néhány érzékelhető társadalmi hatása
Szociológiai Szemle, 1992. 1. szám
- Lengyel György - Szántó Zoltán (szerk.)
A gazdasági élet szociológiája
BKE, 1994.
- Losonczi Ágnes: Az életmód az időben, a tárgyakban és az értékekben
Gondolat, Bp. 1977.
- Molnár Adrienn - Tomka Miklós:
Ifjúság és vallás
Világosság, 1989. 4. szám
- Gaszó Ferenc - Stumpf István (szerk.):
Rendszerváltás és ifjúság
MTA Politikatudományok Intézete, Bp. 1992.
- Stark D.: Privatizáció Magyarországon. A tervtől a piachoz vagy a tervtől a klánhoz?
Közgazdasági Szemle, 1991. 9. szám
- Szalai Erzsébet: Gazdaság és hatalom
Aula Kiadó, Bp. 1990.
- Szociológiai lexikon
Corvin Kiadó, Bp. 1999.
- Szretykó György: Változások a mai magyar társadalomban (1990-1997.)
Szociológiai, politológiai tanulmányok.
Villányi úti Könyvek, Bp. 1998.

Tárgytematika

Félév:	2011/12/1
Tárgynév:	Szociológiai alapismeretek
Tárgykód:	ANTKAA1142
Felelős szervezet neve:	Társadalomtudományi, Felnőttképzési és Közművelődési Intézeti Tanszék
Felelős szervezet kódja:	AA17
Tárgyfelelős neve:	Dr. Varga Balázs

Kötelező irodalom:

- Tomka Miklós: Csak katolikusoknak
Corvinus, Bp. 1995.
- Tomka Miklós: A vallásszociológia új útjai
Replika, 1996. 21-22. szám
- Utasi Ágnes: Családok és életstílusok
Bp. 1990.
- Gazsó Ferenc - Stumpf István (szerk.)
Vesztesek. Ifjúság az ezredfordulón.
Ezredforduló Alapítvány, Bp. 1995.
- Vukovich György: Népesedési helyzet
In: Társadalmi riport, 1994. Szerk.: Andorka Rudolf -
Kolosi Tamás - Vukovich György
TÁRKI, Bp. 1994.
- Weber, M.: Gazdaság és társadalom. A megértő szociológia alapvonalai. I.
KJK, Bp. 1987.
- Weber, M.: Gazdaság és társadalom. A megértő szociológia alapvonalai. 2/1.
Bp. 1995.
- Weber, M.: Gazdaság és társadalom. A megértő szociológia alapvonalai. 2/2.

Oktató: Dr. Varga Balázs